

iz leta 1881. Razen tega je obdelanih 45 od prvotno 108 kosov. Kaj je bilo med ostalimi 65 kosi, ne ve nihče. Vmes so bili lahko novci z letnico 1915.

Kaj nam pa pove taka najdba v numizmatičnem ali pa historičnem oziru? Spominjam se, ko je bila odkrita v Ljubljani skupina modernih zlatnikov, ki so bili zazidani med drugo svetovno vojno, pa je bil, kolikor sem mogel ugotoviti, najmlajši kos 20-lirski zlatnik Umberta I. iz leta 1897. Zato se ob objavi take najdbe vprašam: cui bono? Takšna najdba naj se sicer registrira, material pa je za v Narodno banko, ker nakup numizmatično neinteresantnega materiala samo bremeni že tako omejene kupne možnosti Narodnega muzeja.

Sledi opis Domicijanovega suberata denarija. Za suberat se mi izraz »furniran« ne zdi ravno najboljši. Mislim, da bi bil primernejši izraz »preoblečen« ali pa morda še najboljši »suberat« od subaeratus, izraza, ki se nam je ohranil neposredno iz antike (Persius, satyra 5). Sicer pa naj o tem sodijo jezikoslovci.

V tretjem poglavju obravnava Marić nekaj srednjeveških novcev. Mnenje o tem prepuščam strokovnjakom za srbsko numizmatiko. Dotaknil bi se le čisto tehničnega primera. Kovanec na tabli XIII, sl. 14, je namreč navadno pogrešno kovanje, pa ga imenujmo dvojno kovanje (Doppelschlag), pogrešno kovanje (Fehlprägung) ali kakorkoli, ne pa, kot meni Marić, »oštečen kalup« in dalje: »... na kojima se lepo vidi kako su ti majstori tako vešto umeli da sastave kalup iz fragmenata da se na površini novca i pri znatnom uveličanju ne primečuje krpjenje.« Komentar res ni potreben.

Četrto poglavje je posvečeno papirnatemu denarju. Pet strani, zanimivih predvsem za tiste, ki se ukvarjajo s tem področjem.

Sledi še francoski resumé in 19 tabel.

Tako nam tretja objava iz zbirke Narodnega muzeja v Beogradu zgovorno priča o obilici materiala, ki ga ta zbirka vsebuje. Pričujoče poročilo obravnava le nekaj kosov, najdbe pa so podane sumarno. Ker gre inventariziranje proti kraju, v zbirki pa je brez števila nadvse zanimivih in v mednarodnem merilu nenadomestljivih kosov, pričakujemo, da bo začel Narodni muzej sistematično objavljati ali pa katalogizirati antični del zbirke, kakor tudi, da bo objavil nekatere važnejše depojske najdbe v celoti in izčrpno, kot zahteva sodobna numizmatična veda. To si želimo predvsem za več nadvse numizmatično in zgodovinsko zanimivih antičnih najdb.*

E. Pegan

Hermann Müller-Karpe, Münchener Urnenfelder. Katalog. Kallmünz 1957. 80 strani, 56 tabel s karto 1 : 100.000.

Muzej Prähistorische Staatssammlung v Münchenu je pričel z obravnavanim delom objavljati svoje gradivo po zaporedju njegovega pomena in stopnje raziskovanja, sodeč po prvem zvezku, v obliki katalogov, katerih namen je predvsem, biti »vodnik k originalom in prvi vir informacij«. Okvir in obseg kataloga ima v novejši nemški literaturi že standardno obliko — v tekstu zgoščeni podatki o najdbah, kronologiji in kulturni opredelitvi, v tablah pa nekoliko shematizirane risbe predmetov z nekaj tlorisi, fotografijami in kartografskim pregledom obravnavanega področja. Iz priložene karte v merilu 1 : 100.000 je najjasneje razvidna regionalna omejitev tega kataloga in razpored najdišč. Katalog zajema poleg grobišč tudi depoje in nekaj posamičnih najdb. Poslednji dve skupini sta znani tudi iz ožjega mestnega središča Münchena, medtem ko so žarna grobišča odkrita izključno izven mesta, pretežno v skupini severno od Passinga. Z izjemo te skupine se ostala najdišča vrstijo predvsem vzdolž rek Würma in Isarja.

V celoti obsega katalog gradivo desetih žarnih grobišč s 400 grobovi, od katerih nobeno ni izkopano v celoti, temveč večinoma le neznatno število grobov. Vendar domneva avtor, da je katero izmed njih imelo tudi do 1000 grobov. S tem so katalogu, katerega namen naj bi bil namesto tematskih obravnav podati »popolno objavo najdb zaključenih najdiščnih skupin«, podane obvezne omejitve, toda temu se ni mogoče izogniti. Kronološka analiza gradiva nudi zanimivo dejstvo, da pripadajo obravnavana grobišča okrog Münchena v celoti v obdobje bronaste dobe D in obeh faz stopnje Ha A, medtem ko so grobovi mlajše dobe

* Numizmatike, ki so z veseljem pričakovali nadaljnjih objav R. Marića, je vest o njegovi smrti — medtem ko je redakcija revije že oddala v tisk — globoko užalostila.

le redki. Seveda opozarja avtor, da izvira ta za migracijske tokove obdobja žarnih grobišč zanimivi pojav od fragmentarno poznanih grobiščih morda le iz naključja. Kronološki pregled tipov ponazarja tabela značilnih najdb za stopnji Ha A-1 in Ha A-2, izdelan na podlagi bronastih predmetov. Gradivo teh faz ima značilnosti tiste dobe žarnih grobišč, ki je v Sloveniji še malo znana. Tudi na obravnavanem področju h grobiščem še niso znane pripadajoče naselbine. Očitna je tradicija kulture gomil v začetni fazi grobišč. Redke najdbe stopnje Ha B, med katerimi je tudi nekaj Ha B-3 predmetov, ne dajejo odgovora ali tudi tod veljajo novejšje ugotovitve o prelomu nemotenega razvoja med Ha B-1 in Ha B-2 fazo v južnonemškem prostoru, podprte s klimatskimi dogajanjem. Grobišča segajo v dobo med 13. in 11. oziroma 8. stoletjem. Skeletnih grobov ni, žgani grobovi imajo običajno podobo, le da še ni pojavov pokrivanja žar s skodelami, temveč so poredko pokrite s kamni. Avtor domneva, da so med kovinskimi pridevki bili nakitni predmeti s telesa in obleke mrtvega istočasno sežgani, uporabni predmeti pa posebej položeni v grob, čeprav je bilo včasih ravno obratno. Kot že pri analizi grobišča pri mlajšem najdišču Kehlheim, skuša avtor tudi tu ločiti moške in ženske grobove na podlagi kovinskih pridevkov. Za oznako ženskih grobov navaja pare igel z debelo glavico, pasne sponse, fibule, kolesaste obeske, več zapetnic in nanožnic, ovratnice, prstani in vijčki, za moške pa meče, osti pšic, britve, dvojne gumbje, pincete, bronaste skodelice in ovčje astragale. Noži so pripadali obojim grobovom. Včasih so bili »ženski« in »moški« pridevki v istem grobu, pri čemer pa brez analize neohranjenega pepela ni mogoče presoditi, ali gre za dvojne grobove (sežig vdov?).

Keramika teh grobišč je jugovzhodnemu alpskemu področju tuja, sorodna le v splošni tipiki in zvrsteh, njeno kulturno območje pa sega le še v severo-vzhodni alpski prostor. Avtor vidi v Isarju ločnico vzhodnih in zahodnih žarnogrobiščnih elementov, ki se kot regionalne razlike na tem področju stikajo. Med značilnosti vzhodnega območja, ki segajo v münchenski prostor, sodi predvsem ornament keramike v tehniki »odtisa tordiranega obročka« po novejši razlagi, ki je reden pojav tudi v kompleksu žarnogrobiščne keramike Ha B obdobja v jugovzhodnem alpskem področju. Nasprotno pa je ornamentika »glavnicaških vezrov« značilna za jugozahodno Nemčijo in je le izjemoma znana tudi v Sloveniji.

Bronaste najdbe kažejo deloma lokalne značilnosti, predvsem fibule z osmičasto spletenim lokom. Avtor ponovno opaža v Isarju ločnico med iglami s profilirano glavico na zahodu in iglami z narebreno veliko vazasto glavico »tirolske skupine« na vzhodu, kot so redke znane tudi iz Slovenije. Po celotnem značaju najdb sodi, da se je kultura žarnih grobišč v münchenskem prostoru razvila na domačih tleh ob različnih stikih s sosednjimi področji. Kot posebnost grobov omenja astragale, ki so značilni tudi za Tirolsko in Nižjo Avstrijo, pojavljajo pa se tudi pri nas. Razlomljeni meči v nekaterih grobovih so prav tako do zahodne Madžarske segajoč značilen pojav, medtem ko so v zahodnem severnoalpskem področju meči nepoškodovani v grobovih.

Katalog najdišč in najdb je izdelan v jedrnatem navajanju podatkov. Avtorju je pri analizah posameznih grobišč uspelo za Unterhaching ugotoviti notranjo kronologijo grobišča na podlagi vodoravne stratigrafije. Risbe so delo avtorja in izvrstno ponazarjajo najdbe, urejene po grobnih enotah. Enobarvna karta omogoča precizno lokaliziranje najdišč. Katalog münchenskih žarnih grobišč je v celoti vzoren primer jedrnatega obravnavanja in podajanja najdiščnih skupin iz muzejskih zbirk in s tem izraža tudi v Sloveniji že pričeto realizacijo teženj po objavljanju sicer teže dostopnega gradiva. Izkušnje zadnje vojne kažejo, da je s tem dokumentarnost najdb ob morebitni izgubi gradiva vsaj bolj zanesljivo ohranjena.

Stanko Pahič

Friedrich Morton, Salzkammergut, Hallstatt 1956, 166 strani, 90 fotografij in risb, 1 podrobni načrt.

V zbirki poljudnih monografij, ki jo izdaja muzej v Hallstattu, je neumorni raziskovalec kraja izdal tretji zvezek, ki ob dveh prejšnjih, posvečenih kraju v njegovih poglavitnih zgodovinskih obdobjih, podaja »predzgodovino slavne